

DOI 10.36074/logos-28.05.2021.v2.32

ШВЕДСЬКИЙ ДОСВІД СТАНОВЛЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ В АСПЕКТІ РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

ORCID ID: 0000-0001-9460-4777

Гривко Антоніна Вікторівна
канд.пед.наук, ст.наук.співроб. відділу моніторингу та оцінювання
якості загальної середньої освіти
Інститут педагогіки НАПН України

УКРАЇНА

У процесі становлення системи оцінювання навчальних досягнень учнів в аспекті реформування загальної середньої освіти України та інтеграції її у європейський освітній простір особливого значення набуває вивчення зарубіжного досвіду визначення загальних критеріїв оцінювання для кожної ланки середньої освіти. Концептуальною основою розроблення системи та критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти є задекларовані у нормативних документах загальні освітні цілі та визначені у відповідних стандартах і освітніх програмах конкретні цілі та результати навчання.

Загальні цілі освіти у Швеції визначаються урядом та Національним агентством з питань освіти. Загальні цілі середньої освіти, які відображають норми та цінності навчання, як і вимоги до знань, якими мають оволодіти здобувачі середньої освіти, викладено в освітній програмі [1]. У цьому документі визначено 4 наскрізні для усіх шкільних предметів змістові лінії, що передбачають оволодіння учнями основними навичками у процесі навчання в середній школі: 1) мова і спілкування (розвиток рецептивних і продуктивних видів мовлення з метою формування вміння спілкуватися на різні теми в різних комунікативних ситуаціях, вміння оперувати різними видами текстів, цифровими інструментами соціальної комунікації, навичок безпечного і відповідального спілкування у цифровому середовищі; навичок емпатійного спілкування та впливу засобами мови); 2) креативні та естетичні форми самовираження (оволодіння різними естетичними формами самовираження та їх інтерпретацією; вміння використовувати цифрові засоби та інструменти естетичного самовираження); 3) природа і суспільство (оволодіння різними способами дослідження явищ, процесів та залежностей у природі, техніці та суспільстві; оволодіння різними способами фіксування результатів досліджень; використання математики для опису явищ природи та розв'язування повсякденних проблем; навички проектування та конструювання з використанням різних матеріалів, інструментів і технік; оволодіння знаннями про норми і правила, пов'язані з повсякденним життям, усвідомлення їх необхідності; ознайомлення з демократичними цінностями, принципами та методами роботи, спрямоване на оволодіння навичками прийняття спільних рішень та конструктивного розв'язування конфліктних ситуацій; оволодіння основними принципами сталого розвитку суспільства через аналіз впливу на нього повсякденних рішень; орієнтування у місцевому середовищі та навички безпечної поведінки); 4) ігрова діяльність, фізична активність і екскурсії на природі (виховання ініціативності та організаторських здібностей для проведення різних видів спортивної ігрової діяльності; оволодіння знаннями щодо можливостей занять різними видами спорту та фізичних навантажень у

різних умовах (у приміщенні чи на свіжому повітрі з урахуванням сезонних особливостей і погоди); навички безпечної і відповідальної поведінки на природі та під час екскурсій, охорона довкілля; оволодіння знаннями щодо правил і обов'язків, пов'язаних із взаємодією з природою; ознайомлення з інформацією щодо впливу способу життя на психологічне та фізичне самопочуття людини) [1]. Відповідно до фундаментальних положень освітньої програми, зміст предметів має розкриватися в аспекті перспектив: історичної (розуміння сьогодення та готовність до майбутнього), екологічної (формування дбайливого ставлення до довкілля та власної позиції з питань місцевої та глобальної екології); сталого розвитку (розуміння умов забезпечення сталого розвитку суспільства і власної ролі у цьому процесі); міжнародної (розуміння реальності у глобальному контексті, інтернаціоналізація, розуміння культурного різноманіття); етичної (відповідальне ставлення до себе та інших, формування власних поглядів та поваги до поглядів інших). Вимоги до ключових результатів навчання здобувачів освіти у шведській середній школі в освітній програмі описано в рамках умінь/навичок, якими вони мають оволодіти: здобути або розвинути навички для експериментування, висунення та реалізації ідей, розв'язування проблем; підтримувати баланс між активністю та відпочинком; будувати й підтримувати конструктивні стосунки, співпрацювати з іншими на основі демократичного та емпатичного підходів; спілкуватися за допомогою мовних засобів у різних ситуаціях та з різною метою; творити і виражати себе за допомогою різних естетичних форм вираження; досліджувати та описувати явища та взаємозв'язки в природі, техніці та суспільстві; різнобічно діяти в різних середовищах і розуміти, що може вплинути на здоров'я і добробут [1]. Окрім цього, відповідно до умов складної реальності з великим потоком інформації, посиленою цифровізацією та швидкими темпами змін, особливого значення в освітній програмі приділяється вмінню вчитися, оволодінню методами набуття та використання нових знань, навичкам критичного осмислення інформації, цифровій компетентності, розвитку підприємництва, емоційного інтелекту, взаємодії та співпраці з іншими [1].

Отже, концепція знань у шведській освітній програмі передбачає не лише відтворення та розуміння учнями навчальної інформації, а й формування ціннісного ставлення до знань і процесу їх здобування, засвоєння, застосування в соціальному контексті. Відповідно метою оцінювання в середній школі Швеції є формування в учнів відповідальності за результати власної навчальної діяльності, розвиток здатності оцінювати їх та співвідносити з оцінками інших із урахуванням власних досягнень і обставин [1]. Відповідно до Закону про освіту Швеції, вчитель має надавати зворотній зв'язок учням 1 – 5 класів щодо їхніх навчальних досягнень за кожним предметом (або освітньою програмою загалом) та можливостей їх покращення шляхом проведення співбесіди (принаймні один раз на рік) за участі батьків або опікунів, під час якої для кожного учня індивідуально визначаються подальші кроки і шляхи досягнення програмних вимог до знань з обов'язковим фіксуванням поставлених цілей і досягнутих домовленостей у плані індивідуального розвитку. Для учнів базової школи (6 – 9 класи) Законом про освіту Швеції [2] визначено два типи оцінок. Перший – тимчасова або проміжна, яка виставляється щосеместру, починаючи з 6 класу. Правило «учнів не можна порівнювати» зумовило реформування системи оцінювання: попередня система була нормативно-орієнтованою та зумовлювала «змагання» учнів за оцінку; за дослідженням Шведського національного агентства з питань освіти було визначено недоліки щодо еквівалентності та справедливості оцінювання, оскільки прагнення учнів, батьків та інших зацікавлених осіб у виправленні оцінки на вищу призводило до

«інфляції» (знецінення) оцінок [3]. Другий тип оцінки – підсумкова, яка узагальнює рівень засвоєння учнем усього курсу вивчення предмета у 9 класі. Критерії оцінювання визначено за трьома із шести рівнів буквені шкали А – F (де F позначає непрохідний бал): для низького рівня E, середнього C та високого A. Оцінки D і B є проміжними: D присуджується, коли навчальні досягнення учня повністю задовольняють критерії рівня E та значну частку (але не всі) критерії рівня C. Відповідно, B означає оволодіння учнем всіма необхідними знаннями, що відповідають рівню C і значною частиною тих, що відповідають рівню A. Поточне оцінювання здебільшого здійснюється за спостереженням учителя за діяльністю учнів на уроках, а тому часто зводиться до оцінки, наскільки учень відповідає очікуванням вчителя, що на тепер визначається найбільш проблемним недоліком у шведській системі шкільної освіти. Спроби елімінувати цей недолік простежується в історичному контексті – відсутність оцінок до 8 класу до 2012 року, нині – до 6 класу; надання школам права вирішувати питання щодо оцінювання учнів у 4 – 5 класах з 2021 – 2022 навчального року.

Висновки: вивчення особливостей системи оцінювання навчальних досягнень учнів у Швеції та порівняння їх з українськими дало змогу з'ясувати, що в основоположних документах щодо концептуальних засад провадження середньої освіти (освітня програма для шведських шкіл [1] та державні стандарти початкової та базової середньої освіти України [4]) є багато спільного на концептуальному рівні. Зокрема, освітні принципи, наскрізні ключові уміння, ціннісні орієнтири. Водночас повною мірою порівняти досвід впровадження їх в Україні та Швеції складно у зв'язку з тим, що для України такий досвід є новим (зокрема, Державний стандарт базової середньої освіти прийнято 2020 року, а досвід його впровадження можна буде проаналізувати лише після переходу базової освіти на концепцію НУШ; щодо початкової ланки освіти – наразі здійснюється моніторинг результатів запровадження НУШ, результати якого будуть оприлюднені після ретельного аналізу зібраних відомостей). Попри це, практичний досвід запровадження аналізованих принципів навчання та оцінювання учнів в Швеції є цінним, оскільки дає можливість врахувати виявлені у освітній практиці недоліки та запобігти їх появі в українській системі освіти (показовим є переосмислення шведськими освітянами практики відсутності оцінок до 8 класу та дискусії щодо автономії вчителів у питаннях поточного та підсумкового оцінювання), зокрема у процесі розроблення Критеріїв та системи оцінювання результатів навчання здобувачів загальної середньої освіти. Позитивні приклади та виявлені під час дослідження недоліки спонукають провести дослідження, фокусоване на оцінюванні впровадження аналізованих принципів у освітню практику.

Список використаних джерел:

- [1] Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare (2011, Revised 2018). Skolverket. Stockholm: DanagårdLitho 2018, 303 p.
- [2] Skollag [The Swedish Education Act] (2010:800, ändrad: t.o.m. SFS 2021:191). Utbildningsdepartementet. Вилучено з: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800.
- [3] Gomez, M. (2017). Teachers' Assessment and grading Practices in upper secondary Science Classrooms in Sweden: The Teachers' and Students' Perspectives. Lund University. 170 p.
- [4] Державний стандарт базової середньої освіти України (2020). Вилучено з: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>